

Heemkundekring De Drie Heerlijkheden

Achtmaal
Klein Zundert
Rijsbergen
Wernhout
Zundert

NIEUWSBRIEF

Secretariaat/redactie nieuwsbrief: Twan van Duijnhoven,
Oranjestraat 46, 4891 XP Rijsbergen, 076-596 8240
e-mail: dedrieheerlijkheden@gmail.com, www.dedrieheerlijkheden.nl

Twintigste jaargang, nummer 8, november 2021

Lezing: De vergeten slag bij Hoogstraten in 1814 door Ron van Dijck Maandag 15 november 2021 in zaal Het Wapen van Zundert te Zundert

Het is eigenlijk vreemd dat bijna niemand in de gemeente Zundert ooit heeft gehoord over de Slag bij Hoogstraten die hier net over de grens plaats vond op 11 januari 1814. Voor dat die slag plaatsvond, waren in de koude winter van 1813-1814 in de streek onder Breda en boven Antwerpen, Herentals en Turnhout al regelmatig schermutselingen geweest tussen het Franse leger van Napoleon en de geallieerde troepen. Ron van Dijck zal voor Heemkundekring De Drie Heerlijkheden op maandag 15 november een lezing houden over deze vergeten veldslag. Hij zal daarbij ook extra aandacht geven aan wat er in onze streken te merken was van deze veldslag waarbij aan beide zijden honderden doden vielen en een veelvoud aan gewonden te betreuren was. Het Pruisische leger van generaal von Bülow bijvoorbeeld viel vanuit Zundert/Wernhout tegelijkertijd Loenhout en Wuustwezel aan, Loenhout via Tereik en Wuustwezel via de Bredabaan. De slag bij Hoogstraten was één van de inleidende gevechten die uiteindelijk uitmondde in de slag bij Waterloo in juni 1815 waar Napoleon definitief werd verslagen door de geallieerde legers uit Pruisen, Oostenrijk, Engeland, Nederland, Rusland enz.

De lezing wordt gehouden op **maandag 15 november** in de zaal van **Het wapen van Zundert**, Katerstraat 12, 4881 AR Zundert. De zaal is open vanaf 19.30 uur en **de lezing begint om 20.00 uur**.

Aangezien de lezing wordt gehouden in een horecagelegenheid, moeten wij ook bij binnenkomst controleren op een coronatoegangsbewijs (QR-code, herstelbewijs of negatieve testuitslag).

Heemkundekring De Drie Heerlijkheden

Achtmaal
Klein Zundert
Rijsbergen
Wernhout
Zundert

NIEUWSBRIEF

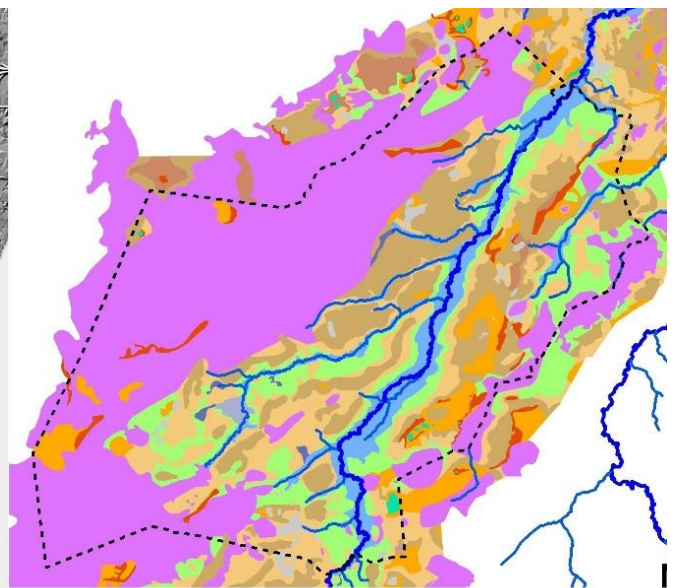
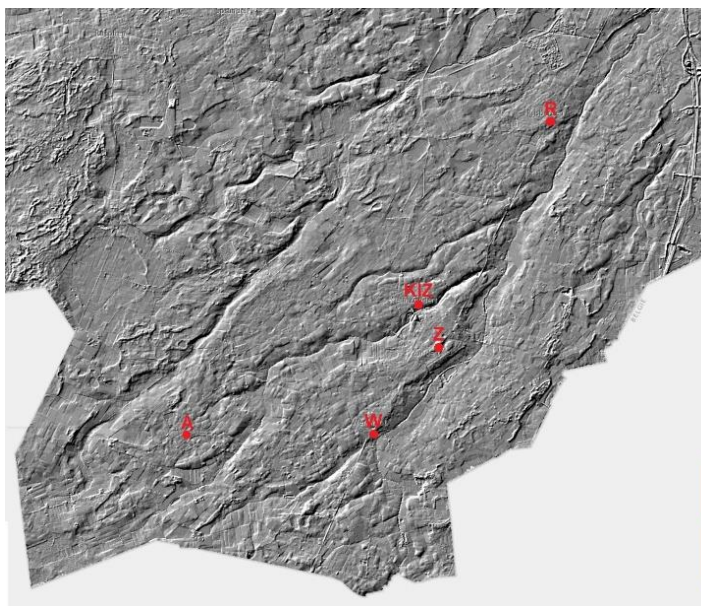
Secretariaat/redactie nieuwsbrief: Twan van Duijnhoven,
Oranjestraat 46, 4891 XP Rijsbergen, 076-596 8240
e-mail: dedrieheerlijkheden@gmail.com, www.dedrieheerlijkheden.nl

Twintigste jaargang, nummer 8, november 2021

Het glooiende landschap in de gemeente Zundert **Bijdrage van Twan van Duijnhoven**

Dat de kerkdorpen Achtmaal, Klein Zundert, Rijsbergen, Wernhout en Zundert op een dekzandrug liggen is misschien al wel bekend. Karel Leenders omschreef het in 'De Middeleeuwse structuur van Rijsbergen en Zundert', editie nr. 50 van Het Land aan de Breede Aa, als volgt. *"Die bodem is echter geen vlakke plaat die een beetje scheef hangt, het is eerder een grof wasbord met allerlei grote ribbels die van zuidwest naar noordoost lopen. In een van de lange dalen stroomt de Aa of Weerijs, in een andere liggen nu de Bredase Turfvaart en de beek de Bijloop. Deze grove ribbels zijn een heel oude structuur die zo'n 2 miljoen jaar geleden ontstaan is. In de laatste ijstijd werd daar nog een dekzandmantel over uitgelegd die weer zijn eigen hoogten en laagten kent. Ten slotte heeft de mens daar vooral in de laatst duizend jaar weer veel aan veranderd: veen weggegraven, zand weggegraven, maar ook akkers flink opgehoogd."* Bij het dagelijkse verkeer door het landschap valt dit allemaal niet zo goed op. Echter als je tijdens fiets- of wandeltochten goed naar het landschap kijkt, zie je bepaalde structuren goed terug.

Op de website <https://www.ahn.nl/ahn-viewer> is het mogelijk om via allerlei kleuren en reliëfs naar het landschap te kijken zonder 'last' te hebben van gebouwen en beplantingen. Hieronder (linker afbeelding) staat een uitsnede van hetgeen daar onder andere te zien is. Voor de duidelijkheid zijn de vijf kerkdorpen van de gemeente Zundert ingetekend. De stip geeft de plaats van de kerk weer. Daarnaast staat een afbeelding van Karel Leenders waar hij een reconstructie van het natuurlijk landschap heeft gemaakt (Reconstructie natuurlijk landschap omstreeks 1000 AD. Tekening K. Leenders, 2015).

1.1 Lage zandgronden	2.1 Lage dekzandrug	3.1 Hoge dekzandrug	3.3 Hoge zandgrond	4.1 Akkerrandwal
4.2 Duinen	4.3 Kamduinen	4.4 Uitblazingslaagte	5.2 Overige Laagte	6.1 Dal op het Hoge
6.2 Rijt	6.3 Overstromingsvlakte	8.4 Veen verdwenen		

De diverse waterlopen in onze gemeente zoals de Aa of Weerijs, de Kleine Beek, de Bredase Turfvaart zijn goed te herkennen. Maar ook de Moerloop is in de structuur van het landschap te zien (net boven Klein Zundert). Opvallend is ook de door de mens aangelegde snelweg A16/E19 helemaal rechts op de afbeeldingen. Het hoogteverschil tussen de snelweg en het natuurlijk landschap bedraagt op sommige plekken ruim tien meter. Op de linker afbeelding, links in het midden valt de cirkel onder de plaats Schijf op. Nadat daar het veen was afgegraven ontstond een ven. Deze is rond 1850 ingepolderd en vervolgens als landbouwgrond in gebruik genomen. De plaats Schijf dankt hieraan zijn naam.

Meer informatie over het ontstaan van Schijf is te vinden op: <https://www.heemkundekringschijf.nl/dorp-schijf/>

Heemkundekring De Drie Heerlijkheden

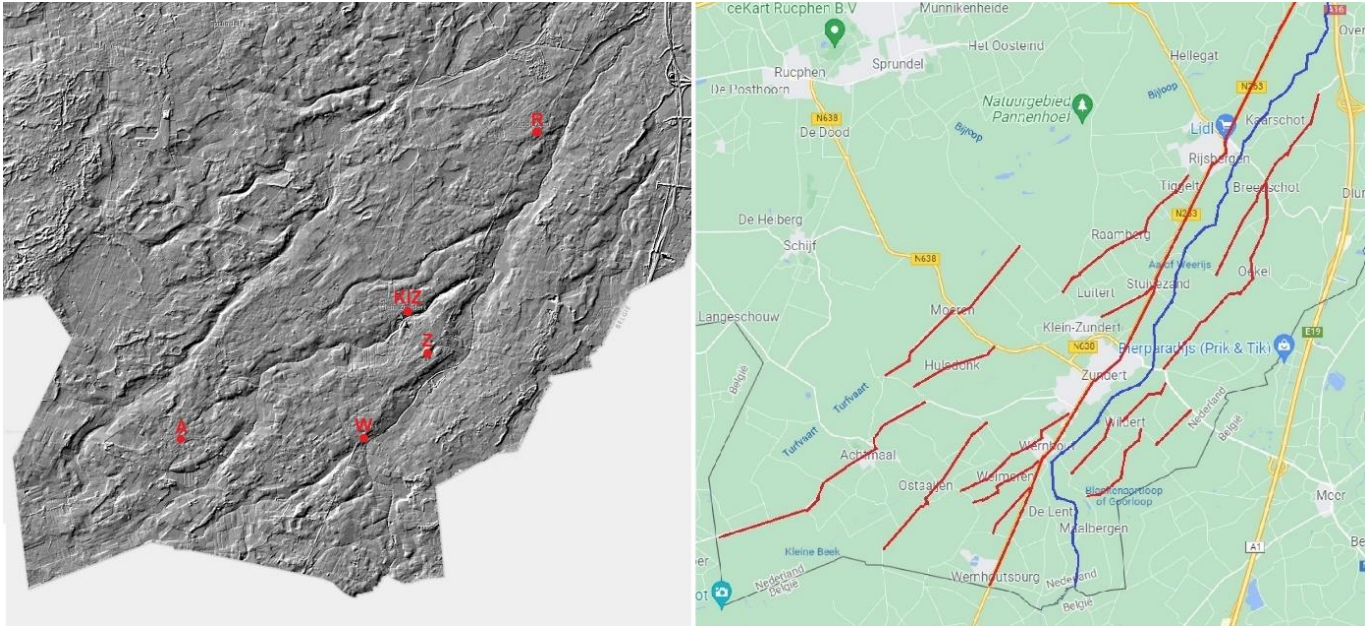
Achtmaal
Klein Zundert
Rijsbergen
Wernhout
Zundert

NIEUWSBRIEF

Secretariaat/redactie nieuwsbrief: Twan van Duijnhoven,
Oranjestraat 46, 4891 XP Rijsbergen, 076-596 8240
e-mail: dedrieheerlijkheden@gmail.com, www.dedrieheerlijkheden.nl

Twintigste jaargang, nummer 8, november 2021

De structuur van het wegennet in de gemeente wordt ook bepaald door dit zogenaamde wasbord met ribbels. Veel belangrijke wegen volgen de lijn van zuidwest naar noordoost. Wegen zoals Overasebaan, Tiggeltsestraat, Oekelsestraat, Breedschotsestraat, Oekelsebaan, Rustenburgstraat, Weduwestraat, Antwerpseweg/Bredaseweg, Grote Heistraat, Achtmaalseweg, Prof. H. van der Hoevenstraat, Moersebaan en Nieuwmoerseweg. In de onderstaande rechterafbeelding zijn een flink aantal van deze straten rood ingekleurd. De blauwe lijn is de Aa of Weerij.

Bij het wandelen of fietsen door de gemeente Zundert is op diverse plaatsen het glooiend landschap te zien. Vooral bij de beken en de lopen die uitmonden in de Aa of Weerij zoals de Kleine Beek en de Moerloop. Je merkt dan ook dat het fietsen net even wat makkelijker of moeilijker gaat, een soort van vals plat. Als je vanuit de dorpen Rijsbergen en Zundert naar de Aa of Weerij wandelt, daal je zo'n vijf tot zes meter.

Het hoogste punt binnen de gemeente Zundert ligt waarschijnlijk in het bosje op de kruising van de Helstraat en de Minnelingsebrugstraat in Achtmaal. Daar is het circa 16,2 meter boven NAP. Het laagste punt ligt waarschijnlijk ten noorden van de Montenslaan waar de Aa of Weerij de gemeente Zundert verlaat. Hier is de hoogte net iets meer dan 3,0 meter boven NAP.

Een aantal namen verwijzen ook naar het glooiende landschap van de gemeente Zundert. Namen als Rijsbergen, Tiggeltsebergstraat, Scholbergstraat, Waaienbergstraat, Raambergstraat, Sanvelisberg, Maalbergenstraat en Aartsberg suggereren dat daar vroeger een soort van 'berg' was.

Bronnen:

De Middeleeuwse structuur van Rijsbergen en Zundert, Heemkundekring De Drie Heerlijkheden, Karel Leenders (2015).

<https://www.ahn.nl/ahn-viewer>

Inloopavond Heemkundekring De Drie Heerlijkheden

Met ingang van de maand december is er weer een vaste inloopavond. Zoals gebruikelijk was, is deze op de eerste donderdag van de maand. Voor de komende twee maanden is dit op donderdag 4 november en 2 december. Hebt u vragen over uw stamboom, over foto's, wilt u iets schenken aan de Heemkundekring (foto's, bidprentjes, boeken, notulen verenigingen e.d.) of wilt u zomaar wat bijkletsen over het verleden, aarzel niet en kom op een van de eerste donderdagen van de maand naar onze locatie in de Karkooi aan de Tiggeltsebergstraat 3 te Rijsbergen. Onze vrijwilligers zijn daar aanwezig vanaf 19.00 uur tot 21.00 uur.

Ook bij deze inloopavond controleren wij op een coronatoegangsbewijs (QR-code, herstellbewijs of negatieve testuitslag).

Heemkundekring De Drie Heerlijkheden

Achtmaal
Klein Zundert
Rijsbergen
Wernhout
Zundert

NIEUWSBRIEF

Secretariaat/redactie nieuwsbrief: Twan van Duijnhoven,
Oranjestraat 46, 4891 XP Rijsbergen, 076-596 8240
e-mail: dedrieheerlijkheden@gmail.com, www.dedrieheerlijkheden.nl

Twintigste jaargang, nummer 8, november 2021

Oude edities Het Land aan de Breede Aa

De afgelopen maanden hebben een aantal vrijwilligers ons archief ingericht. Hierbij zijn een aantal oude exemplaren van Het Land aan de Breede Aa tevoorschijn gekomen. Ook vanuit schenkingen hebben we oude exemplaren ontvangen. Hieronder een overzicht van de edities waarvan we nog exemplaren hebben. Van veel edities hebben we maar één exemplaar, van anderen hebben we er nog voldoende. Hebt u belangstelling voor een oude editie stuur dan een e-mail naar het secretariaat: dedrieheerlijkheden@gmail.com. Vermeld in die email welke exemplaren u zou willen hebben. Met uitzondering van editie 7-8 Oorlog en bevrijding, zijn de kosten € 5 per exemplaar. Editie 7-8 Oorlog en bevrijding kost € 25, maar dan krijgt u ook meer dan 400 bladzijden aan informatie en foto's over de Tweede Wereldoorlog. Genoemde kosten zijn exclusief eventuele verzendkosten.

Nr.	Maand	Jaar	Hoofdtitel
5	November	1993	Vervolg onderwijs in Zundert
7-8	Oktober	1994	Oorlog en bevrijding
12	April	1997	Panden en bewoners Zundert 1
14	April	1998	Zundertse en Rijsbergense liedjes
15	Oktober	1998	Panden en bewoners Zundert 2
16	April	1999	Panden en bewoners Zundert 3
17	Oktober	1999	Panden en bewoners Zundert 4
18	April	2000	Kroniek van 100 jaar
19	Oktober	2000	Veldnamen in Zundert
20	April	2001	Panden en bewoners Zundert 5
25	April	2003	Oorlogsbelevissen
26	Oktober	2003	150 jaar Zundert & van Gogh
28	Oktober	2004	Gilde St. Bavo
30	Oktober	2005	Sage en Volksverhalen
32	Oktober	2006	Panden, bewoners en beroepen Wernhout
33	April	2007	Vrouwen in Begga's Hof
35	April	2008	Het weldoenerskerkhof Rijsbergen
36	Oktober	2008	Er zijn tenslotte grenzen
37	April	2009	Elk bidprentje heeft een ziel
38	Oktober	2009	Gedenkteken en monumenten in gemeente Zundert
39	April	2010	Buurtschap de Moeren en zijn bewoners
40	Oktober	2010	Dialect is "in"
41	April	2011	Gelezen in oude kranten
42	November	2011	"Op z'n Zunderts gezeed"
43	April	2012	De grens, Tot daar en verder
44	November	2012	Willem Passtoors (1784-1859)
45	April	2013	Brandweer gemeente Zundert
46	Oktober	2013	Zundertse mensen een eeuw oud
47	April	2014	Maria hof
48	Oktober	2014	Onze vrijheid moeten we blijven herdenken
50	Oktober	2015	Middelseeuwse structuur van Rijsbergen en Zundert
52	Oktober	2016	Het Hof te Rijsbergen, deel 1
53	April	2017	Het Hof te Rijsbergen, deel 2
54	Oktober	2017	Vrede Oord